

مروری بر شیوه های ارزشیابی آموزش بالینی

سیده حمیده احمدی کارشناس ارشد پرستاری گرایش بهداشت روان

زمینه و هدف: مراقبت و درمان از بیمار مستلزم داشتن توانائیهایی متعددی است که نقص هر یک می تواند در روند مراقبت و سیر بهبود بیمار تداخل نماید. برنامه آموزشی رسمی در دانشگاهها برای تربیت نیروی انسانی کارآمد و حرفه ای طراحی گردیده است و با بررسی و شناسایی نیازهای بالینی، استانداردهای جهانی برنامه های آموزشی بالینی بازنگری و نیازهای اقلیمی و فرهنگی جوامع در آن لحاظ می گردد. لزوم اعتبار علمی برنامه های آموزشی انکارناپذیر است ولی کفایت احراز توانمندی های حرفه ای و مهارت های ضروری برای دانشجویان جهت ورود به عرصه مراقبت و درمان را در پی ندارد. اگرچه حدود ۵۰٪ از دوره آموزشی رشته های علوم پزشکی به صورت آموزش در بالین و درمانگاه است و با وجود تدابیر متعدد آموزش از قبیل روش های آموزش در بالین بیمار، آموزش عملی، آموزش الکترونیکی، آموزش مداوم، آموزش مباحث تئوری و نظری، منابع آموزشی و کمک آموزشی (کتاب، راهنمای آموزشی، منابع مالتی مدیا و...) به دلیل روشهای محدود و ناکافی ارزیابی که اغلب به صورت برگزاری آزمون و طرح سوال و تحلیل آزمون و ارائه کلید سوالات و در اندک موارد ارزیابی نظری و بالینی متناسب با اهداف و نقش های فراگیران در سطوح متفاوت یادگیری صورت می گیرد. ارزیابی مراکز آموزشی از توانمندی فارغ التحصیلان با آنچه در عرصه عمل در محیط درمان مشاهده می گردد تفاوت قابل ملاحظه ای دارد و نشانگر ناکافی بودن مهارت ها و اعتبار اندک روش های ارزیابی و اعلام کسب آمادگی و مهارت های لازم برای حضور در محیط درمان به عنوان یک فرد حرفه ای می باشد. در برنامه ریزی و طراحی برنامه آموزشی برای گروه هدف، مد نظر گرفتن مسئولیت ها و وظایفی که فرد برعهده خواهد گرفت ضروری است و متناسب با آن روش های ارزیابی را طراحی نمود تا وضعیت نتایج حاصل از برنامه آموزشی مورد نظر را نمایان سازد. شیوه های ارزیابی مبتنی بر دستیابی به اهداف برنامه ریزی آموزشی و کسب مهارت وابسته به ماهیت برنامه های آموزشی است و در هنگام تدوین اهداف و برنامه های آموزشی طراحی می گردد.

ارزشیابی کسب مهارت های بالینی به شیوه های متفاوت صورت می پذیرد.

- یک شیوه استفاده از فرم های ارزیابی بالینی دانشجویان گروه پزشکی است که نوعی از مشاهده همراه چک لیست یا مقیاس درجه بندی است. (**observation with checklist or rating scale**) در حقیقت کیفیت مهارت مورد نظر توسط استاد و در برخی موارد توسط گروه ارزیاب مشاهده و توسط ابزار خاصی کیفیت رفتار بررسی و سپس درجه بندی می گردد.
- در آموزش های بالینی که به صورت گروه های پویا انجام می گردد سنجش می تواند توسط همتایان در گروه نیز صورت پذیرد. این شیوه به خصوص در زمینه ارزیابی الگوها و رفتارهای ارتباطی در عملکرد بالینی و پیشبرد و حصول اهداف آموزشی کمک شایانی می کنند.

همایش سراسری رویکردهای نوین ارزشیابی آموزشی در علوم پزشکی

مشهد مقدس - ۶ اردیبهشت ماه ۱۳۸۹

گروه ها به عنوان فضاهای بالقوه و توانمند برای یادگیری و گسترش آموزه ها و مهارت های عملکردی زمینه گسترده و قابل ملاحظه ای برای سیستم آموزش فراهم می آورد تا با استفاده از آن علاوه بر توسعه دانش، تبحر و مهارت های بالینی، مهارت های ارتباطی و احساس درونی توانمندی را برای فراگیران تامین نماید و در این میان قدرت تحلیل مسایل و همچنین رشد توانایی حل خلاقانه مسایل را نیز در پی دارد.

- خود سنجی "self assessment" در این شیوه سنجش، ارزیابی فراگیر از میزان مهارت های بالینی در مواجهه با درمان و مراقبت از بیماران و یادگیری مواد آموزشی مورد توجه قرار می گیرد. در بررسی که توسط ولوبی و همکارانش در دانشگاه کانزاس صورت گرفت. نتایج نشان داد خود ارزیابی به عنوان یک شیوه ارزیابی شایستگی های آموزشی به خصوص در بررسی میزان تبحر در مهارت های مرتبط با عملکرد بالینی و محرک پیشبرد یادگیری (غیر شناختی) و رشد حرفه ای قابلیت توجه ای دارد. (۴)
- شیوه ارزیابی ساختارمند بالینی یا ارزیابی ایستگاهی عملکرد بالینی، در حقیقت ارزیابی میزان تبحر فراگیر در مواجهه با مسایل بیماران است بدین گونه که فراگیر در هر ایستگاه با یک بیمار روبرو گردیده و به مسایل و مشکلات وی پاسخ می گوید و توانمندی وی در هر مرحله ارزیابی می گردد. (objective structural clinical Examination)
- بررسی همه جانبه؛ با توجه به ماهیت آموزش های بالینی و پیچیدگی های درمان بیماری و نیاز به در نظر گرفتن تمامی جوانب و همپوشی تخصص ها در درمان بیماری، سنجش عملکرد بالینی نیازمند بررسی رضایتمندی و ارزیابی ارتباط؛ از نظر بیمار و همراهی وی، پرسنل یخس درمان و همکاری فراگیر با سایر ارائه دهندگان خدمات پزشکی است. گزینش شیوه ای موثر و معتبر برای ارزیابی میزان توانمندی و کسب مهارت های بالینی با در نظر گرفتن اهداف آموزشی و انتظارات حرفه ای از فراگیر در محیط درمانی، در نظر گرفتن شیوه های متعدد و کارآمد در هنگام تدوین برنامه های آموزشی می تواند گسست میان توانمندی و کارآیی آموزش با انتظارات بالین از فراگیران را به عنوان افراد حرفه ای نمایان سازد و شرایطی را فراهم سازد تا آن خلا به گونه ای مناسب ترمیم گردد.